

ธรรมสมมูล

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ธรรมดาเขาต้องขอศีลกันไง นี่จะขอศีลต้องไปขอกับพระ เราบอกว่า เมื่อก่อนนะ ฤๅษีชีไพรก่อนพระพุทธเจ้านี้ถือศีล ๘ ขอมมาจากใคร

อย่างพวกเรากรรมฐานก็เหมือนกัน อยู่ในป่านี้ให้วิริตเอา วิริตหมายถึงตั้งใจ สมุจเฉทวิริต วิริตคือเรากำหนดคนะ เขาได้ฝึกจากครูบาอาจารย์มา วิริตเอาหมายถึงว่าขอเอง อารธนาศีล อารธนาตัวเอง แต่ของเราไม่อารธนา เราวิริตขึ้นมาเลย เราวิริต คือตั้งใจให้เป็นศีล มันจะเป็นศีล ขึ้นมาทันที คนเป็นแล้วทำอย่างนี้เป็น แล้วมันไม่ต้องไปขอศีลกับใคร ศีลมันมีพร้อมอยู่ในตัว ศีล คือความปกติของใจ ไปขอกับพระนี่เป็นพิธีกรรมเฉยๆ ขอแล้วไม่ได้รักษาก็ไม่ได้รักษา ถ้าขอแล้วรักษานั้นมันก็เป็นพิธีกรรม

มันก็เหมือนกันนะ เราพูดในนั้น เหมือนกับการกรวดน้ำ เห็นไหม ทำไมไม่ใหม่ๆ เราต้องกรวดน้ำ เอน้ำมากรวดน้ำ เพื่อให้เราแน่ใจใจ ให้เราพุ่งไปที่น้ำนั้น ใจมันวอกแวก ความวอกแวกไปที่อื่นมันไม่มี มันกำหนดที่น้ำนั้น มันสำคัญที่กำลงใจ ถ้าใจรวมพลังงานแล้วส่งไป เราคิดอุทิศส่วนกุศลให้ใคร เราคิดถึงคนนั้นปั๊บมันจะพุ่งไป แต่ธรรมดาเราอุทิศส่วนกุศล ใจเราไม่มันคงพอ ก็ต้องเอาน้ำมาเป็นตัวสื่อให้ใจพุ่งตรงนั้น พอเราเป็นขึ้นมา เรากำหนดใจเรากล่อง น้ำนั้นก็จำเป็น

พิธีกรรมของการขอศีลก็เหมือนกัน ในเมื่อเราไม่สามารถตั้งใจทำให้เป็นศีลขึ้นมาได้ ก็ต้องขอเอาจากพระ อันนี้เป็นพิธีกรรม ศาสนพิธี ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ เห็นไหม

ศาสนพิธีก็เป็นพิธีกรรมอันหนึ่งที่ว่าเราต้องทำให้เป็นขึ้นมา มันเป็นสิ่งที่ถูกต้องในระดับเริ่มต้น แต่ผู้ที่ปฏิบัติเข้ามาแล้ว โออย่างนั้นเป็นการทำให้เสียเวลา

สมมุติว่าวันนี้เราอยากปฏิบัติ เรายังไม่ได้ขอศีลใคร วันนี้เราเสียโอกาสไปวันหนึ่ง ต้องไปหาพระก่อน ต้องไปขอศีลหรือ ถึงเวลาเราจะนั่งภาวนา อย่างที่เราว่าเมื่อกี้ อย่างตบยุงเดี๋ยวนี้ แล้วเดินไปแล้วจะไปนั่งภาวนา ลืมตัว ตบยุงไปตัวหนึ่ง แล้วไปนั่งภาวนา ถ้าไม่มีวิรัติเอา มันก็ได้แต่ห่วง “อันนี้เป็นปาจิตติย์ๆ เราฆ่าสัตว์ไป เรามีการฆ่าสัตว์ เรามีการฆ่าไป เราจะมาประพฤติดุปฏิบัติธรรม เราเป็นคนใจไม่ดี” นี่นิวรณ์ธรรมจะเกิดขึ้น

ถ้าวิรัติเอา เห็นไหม อันนั้นเป็นความผิดพลาด ความผิดพลาดนี้เราก็ต้องแบบว่า เราผิดไปแล้วเพราะสติเราไม่สมบูรณ์ ปลดปล่อยไปเลย แล้วพอปัจจุบันนี้ เราจะตั้งใจทำใหม่ ตั้งใจให้ถือศีล ๕ ศีล ๕ ปัจจุบันนี้บริสุทธิ์เพราะเราจะเริ่มนั่งภาวนา พอนั่งภาวนาไปนี่ปกติเลย เห็นไหม นี่เป็นปัจจุบัน ถ้าว่าอย่างนี้เป็นการหลบเลี่ยง มันก็เป็นอย่างหนึ่ง เพราะคนเรามันต้องมีผิดพลาดตลอดไป มันถึงเป็นเรื่องการวิวัติศีล เห็นไหม

ธรรม ดูอย่างเช่นวันนี้เรามา ความสมมูลของธรรม ความสมมูล เห็นไหม ความสมมูลของธรรม ถ้าธรรมนี้ความพอดี ถ้าสิ่งใดพอดี นี่เป็นธรรม สิ่งใดพอดี นี่เป็นธรรม เห็นไหม เป็นธรรม เป็นความเจริญรุ่งเรือง ความสมมูล ความพอดี ทำให้เกิดสิ่งดีก็ได้ ความสมมูลทำให้เกิดสิ่งที่ไม่สร้างสรรค์ก็ได้ สิ่งที่ทำลายก็ได้ อย่างเช่นไฟไหม้ป่า เวลาไฟลามาทาทางนั้นนะ ทางที่เขตร้อนแห้ง เห็นไหม เรานี้อยู่ในเขตร้อนขึ้น ไฟผ่าลงมาส่วนใหญ่ไฟจะไม่ไหม้ ถ้าร้อนแห้ง ไฟผ่ามาไฟจะไม่ไหม้ ความสมมูล เพราะสมมูลพอดี มันเกิดไฟไหม้ ไฟไหม้ เห็นไหม ทำลายป่า

ความพอดีนี้มันเป็นความพอดี ธรรมนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราต้องพยายามประพฤติดุปฏิบัติ หมายถึงว่าเราต้องศึกษาของเราไป ศึกษาเข้าไปแล้วเรามีส่วนเข้าไปรับรู้ไง ความพอดี ความสมมูลนั้นมันอยู่ใกล้ตัว ความอยู่ใกล้ตัวนี้ เรารับรู้เฉยๆ ถ้าอยู่ใกล้ตัวมันสะท้อนตัวเราเข้ามาเรื่อย แล้วความพอดีหรือว่าความสมมูลของภายใน เราทำใจเราให้สงบขึ้นมา หรือว่ามันสะท้อนใจของเรา มันไม่พอดีในหัวใจของเรา เห็นไหม มันสะท้อนถึงใจ

ความสมมูลจากธรรมภายนอกหรือภายในก็แล้วแต่ มันสำคัญที่ว่าผู้ที่ไปรับรู้ ใจที่ไปรับรู้ ความสมมูลอันนั้น ถ้าความสมมูล เราจับต้องได้ แล้วเราจับความสมมูลอันนั้น เราเห็นความสมมูลอันนั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วเราไม่เห็นความสมมูลอันนั้น เราเห็นผลของการเป็นความสมมูล เห็นผล

จากการเกิดขึ้นอันนั้นใจ เราถึงได้ทุกข์ร้อนกัน เราทุกข์ร้อนเพราะว่าเราผ่านพ้นไปแล้วถึงไปเห็นผลอันนั้น นี่ความสมมูลข้างนอก เห็นไหม ความสมมูลข้างนอกมันเป็นความสมมูลข้างนอก แล้วมันจะเกิดสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นมา เราว่าเราก็เอ็นดูเขา เราพอใจไปกับเขา มันพอใจไปกับเขา

แต่ถ้าเป็นการทำลายโดยธรรมชาตินะ มันทำลายกัน คู่ศัตรูมันกินกัน เห็นไหม ห่วงโซ่ของอาหารมันเป็นอย่างนั้น เป็นความสมมูลของธรรมชาติ แต่มันก็ทำลายกัน แต่เป็นความสมมูลของมันโดยธรรมชาติ แต่เป็นการทำลายกัน ไม่เป็นการสร้างสรรค์

นี่เหมือนกัน ความสมมูลของเราถ้าเป็นธรรมขึ้นมา ความพอดีของเรา เราเกิดความพอดีขึ้นมา เราพอใจ แต่ถ้าเราเกิดความโกรธขึ้นมา นี่มันเป็นความสมมูลเพราะมันเกิดปฏิกิริยาเหมือนกัน แต่ใจไม่ทันมัน

ถึงว่า โอปนยิโก ร้องเรียกสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรมใจ มาดูธรรม มาดูความเคลื่อนไหวภายในของเรา ดูความกระเพื่อมของใจ นี่ความสมมูลภายนอก ความสมมูลภายใน ธรรมภายนอก ธรรมภายใน มันถึงสำคัญตรงที่ว่าใจเข้าไปรับรู้ สิ่งที่เกิดผลึก เห็นไหม ประสบการณ์ตกผลึกเข้ามาเรื่อยในใจๆ ใจรับรู้สิ่งต่างๆ มันจะตกผลึกไปอยู่ในหัวใจ แล้วในหัวใจจะรับรู้สิ่งต่างๆ ไปเรื่อย นี่เป็นประสบการณ์

ประสบการณ์เข้าไปเรื่อยๆ ประสบการณ์เข้าไปเรื่อย จนกว่ามันจะเห็นตามสัจจะความเป็นจริงจากภายใน นี่ถึงว่า สิ่งที่สำคัญคือสิ่งที่รับรู้ความสมมูลนั้น สิ่งที่เป็นผลประโยชน์นี้เกิดผล มีส่วนได้ส่วนเสียกับความสมมูลอันนั้นใจ แล้วรับรู้สิ่งนั้น แล้วให้โทษกับใจดวงนั้น อันนี้เรื่องของกรรมใจ

กรรมมันจะให้โทษนะ ความสัมพันธ์ความสัมผัสกันมา แล้วพอต่อไปมันตกผลึกๆ นี่การกระทำ ความคิดก็เป็นมโนกรรม วาจาก็เป็นวจีกรรม กายนี้เป็นกายกรรม ออกไปข้างนอกไปเรื่อยๆ สร้างสรรค์ นี่ความสมมูลข้างใน ความสมมูลนั้นมันจะขับเคลื่อนออกมาเป็นอย่างไร ความสมมูล คือว่ามันทำปฏิกิริยากัน ความคิดออกมาๆ มันเป็นความสมมูลส่วนหนึ่ง ธรรมชาติส่วนหนึ่ง แต่มันสร้างสรรค์หรือมันทำลายภายใน

ถ้าสร้างสรรค์ก็เป็นธรรม ถ้าทำลายนี่ก็เป็นอธรรม เป็นอธรรมจากภายในใจของเรานะ แล้วเราพิจารณาของเราเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา มันจะเห็นตรงนั้น อันนี้ถึงว่าเราถึงต้องทำความสงบ

เข้ามาก่อน ความสงบนี้ก็เป็นความสมมูลอันหนึ่ง เพราะว่าความสงบนี้ พอใจมันสงบขึ้นมาแล้ว ความสงบของใจ ใจนี้รับรู้ไง

แต่ถ้าเราไม่ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ความสมมูลมันเกิดขึ้น แต่ไม่มีผู้รับรู้ ไม่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มันเป็นตัวสมมูล ก็คือใจที่มันขับเคลื่อนออกไปโดยธรรมชาตินี้ มันเป็นธรรมชาติเพราะเราเป็นมนุษย์ มนุษย์มีกายกับใจ พอมันสัมผัสกัน ความสมมูลกัน นี้ออกไป แล้วก็ตามออกไป มันก็เป็นความรู้หยาบๆ เป็นความรู้จากภายนอกนะ เป็นสุดมยปัญญา คือความเห็นจากข้างนอกเข้ามาๆ แต่เราจับต้องได้ พยายามทำ นี่จับต้องได้ จับต้องได้นี้มันก็เป็นความสงบอันหนึ่ง

ความสงบคือจิตตัวนั้น จิตตัวที่รับรู้สิ่งต่างๆ จิตตัวที่รับรู้ จิตที่ตัวเป็นผล ผู้ได้ผู้เสียกับสิ่งนั้นไง ถ้าเรามีผู้ได้ผู้เสียกับสิ่งนั้น สิ่งนั้นก็จะทำให้ใจนี้รับรู้ รับรู้ ประสบการณ์ของใจก็เกิดขึ้น นี่คือการปฏิบัติธรรม มันฉลาดขึ้นมาก็ทำตัวเองขึ้นมาได้ ถ้าตัวเองฉลาดขึ้นนะ ปัญญามันจะเกิดขึ้นกับผู้ที่ประพฤติดุปฏิบัติไปเรื่อย ผู้ที่ประพฤติดุปฏิบัติจะทำเข้าใจ นี่การปฏิบัติธรรม

เหมือนกันเลย การวิวัติกก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่เคยทำ เราทำไม่ได้ ถ้าเราทำขึ้นมาแล้ว เราทำได้แล้ว เรารู้วิธีการ พอรู้วิธีการ ศีลจะเกิดขึ้นมาๆ เกิดขึ้นตลอด เราสร้างศีลขึ้นมาได้ ศีลนี้เรารักษาสิ่งที่พลาดไปแล้วให้ถือว่าเป็นการพลาดพลั้งไป ความพลาดพลั้งไปนั้นเป็นอดีต อดีตอนาคตแก้ไขไม่ได้

เราเกิดมาเกิดเป็นมนุษย์ บุญกุศลสร้างเรา เราถึงมาเกิดเป็นมนุษย์ บุญกุศลนะ มนุษย์สมบัตินี้ถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์นั่งอยู่ที่นี่ ถ้ามนุษย์สมบัติไม่สมบูรณ์ เราต้องเกิดเหมือนกัน จิตนี้เกิดเป็นอะไรแล้วแต่ เกิดเป็นอะไรนี้แล้วแต่กรรมที่สร้างสมมา ความสมบูรณ์อันนั้นมันถึงสร้างสมเป็นผลเป็นวิบากมา การประพฤติดุปฏิบัติมันก็เป็นวิบากต่อไป

แต่ในการประพฤติดุปฏิบัติมันก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นได้ ความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาของใจ การยกใจขึ้นไปให้มันเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา ความสมมูลของมันมีอยู่ตลอดเวลา สมมูลแล้วมันไหลไปตามธรรมชาติ มันเคลื่อนไปตลอดเวลา อย่างวันเวลามันก็เคลื่อนไปตลอดเวลา สรรพสิ่งนี้เคลื่อนไปตลอดเวลา ธรรมชาติมีการหมุนเวียนตลอด แล้วมันปรับตัวของมันให้สมมูลของมันขึ้นมาได้

ที่นี้ใจของเราต่างหากไม่เห็นสิ่งนั้น ใจของเราต่างหากไม่เห็นความสมมูลนั้น ยึดอยู่กับสิ่งนั้น ยึดอยู่กับสิ่งที่ว่ามันเคยใจนะ อันนี้กิเลส เห็นไหม ถ้าเห็นโทษของมันแล้ว มันจะละสิ่งนี้ออกไปได้ อันนี้ถึงว่า ความพอดีที่เป็นธรรมนะ สิ่งใดก็ดี สิ่งใดก็ดี ใจที่มันดีแล้ว สิ่งใดก็ดีไปหมดเลย

เพราะใจเรามันขัดข้อง ความไม่สมมูลภายในใจ ความไม่สมมูลภายในก็ขัดกับสิ่งข้างนอกไปหมด มันจะไหลไปธรรมชาติของมันด้วยความสมมูลของมันก็แล้วแต่ แต่เรื่องที่ว่ามันขัดอยู่ในภายในหัวใจ มันเห็น มันจะเบี่ยงเบน มันพยายามพลิกแพลง ไม่พอใจสิ่งนั้น ถึงว่าเป็นค้นหาใจ ค้นหาความทะยานอยากเป็นสมุทัย สมุทัยทำใจให้ขัดข้องไปตลอดเวลา ใจนี้มันขัดข้องเพราะสมุทัยที่เรามีอยู่เห็นไหม

ความปรับสมมูลเข้าไป จากหยาบๆ มันจะปรับสมมูลของมันเข้าไปเรื่อยๆ ความสมมูลเข้าไปเรื่อยๆ ถึงภายใน ความเป็นภายในมันถึงจะชำระกิเลสตรงนั้นได้ มันถึงสำคัญตรงนี้ ศาสนาเราถึงสำคัญเรื่องของใจ ใจนี้รับความทุกข์ความสุขได้ ร่างกายนี้ส่วนหนึ่งนะ เราจะไม่เห็นประโยชน์ของร่างกายเลย ทำไมเรามาเกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์สมบัติอันนี้ประเสริฐมาก ถึงได้มาทำบุญกุศล ถึงได้ฟังธรรมใน

อย่างที่ว่า ในพระไตรปิฎก ในธรรมบทด้วย เวลาเทวดาเขาให้พรกัน เวลาเขาจะดับขันธนะ เขาบอกว่าให้ไปเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนา จะได้สร้างบุญกุศลนี้เพื่อขึ้นมาให้เป็นเทวดาอีก เห็นไหม พอสิ้นจากเทวดา เหมือนกับเงินสมบัติเราใช้หมดไปแล้ว เงินในกระเป๋าเราหมดไปแล้ว เราต้องหาเงินมาใหม่ บุญกุศลที่เราเป็นเทวดา เราสวดยบุญกุศล บุญที่ดีมันหมดไปแล้ว เราจะทำอะไรต่อไป

บุญนี้เป็นอมิส เป็นทานด้วยอมิส อามิสทาน เห็นไหม มันใช้แล้วมันหมดไปๆ มันถึงมาแล้วสิ้นสุดหมดไปเหมือนกับธรรมชาติหมุนเวียนไป มันจะปรับสมมูลของมันในวัฏฏะนี้ ในไตรโลกธาตุนี้ จะปรับสมมูลของมัน ความจริงมันปรับของมันอยู่แล้ว เป็นอนิจจัง เป็นไตรลักษณ์ แล้วเราพยายามดูของเรา

เขาพยายามอวยพรกันมาเพื่อให้เกิดเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา เราได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว เราพบพระพุทธศาสนาแล้ว แล้วอยู่ในท่ามกลางกาลเวลาที่เรายพยายามจะไขว่คว้ามาให้เป็นสมบัติของเรา เราทำบุญกุศลเท่าไรนี้เป็นสมบัติของเรา บุญกุศลนะ

เหมือนกับว่าไฟไหม้บ้าน เราขนสมบัติออกไป พระพุทธเจ้าเปรียบอย่างนั้นเลยนะ เปรียบเหมือนไฟไหม้บ้าน แล้วเรารื้อเอาสมบัติออกจากบ้านได้มากเท่าไร นั่นเป็นสมบัติของเรา นี่ถ้าทำไป แต่ไอ้ค้นหา ไอ้สมุทัย มันไม่เห็นตรงนั้น มันเลยทำได้ยากไง

ถึงว่า ความสมดุลในเริ่มต้น ความสมดุลเรื่องแก้ทำทานก็เริ่มต้นแล้วนะ ความสมดุลว่าใจมันพอใจ แล้วมันทำได้ มันปรับความสมดุลของมันขึ้นมาเรื่อย ปรับความสมดุลขึ้นมาเรื่อย ความสมดุลงจนถึงที่สุดเป็นความเห็นถูกต้อง เอวัง